

Monografia Bisericii Bucium

Pr. Dumitru CARP

Introducere

În nord-estul Podișului Moldovei, la o distanță de patru kilometri de bariera din marginea vechii capitale a Moldovei istorice, acolo unde versantul nordic al Dealului *Repedea* coboară spre albia Prutului, este așezat satul Bucium, veche localitate ce vine din timpuri imemorabile ale paleoliticului, înregistrând toate straturile istoriei poporului român și fiind martor al tuturor evenimentelor care s-au petrecut pe aceste locuri; satul Bucium este atestat documentar în anul 1467, pe timpul Sfântului Domnitor Ștefan cel Mare.

De aici, de la cota cea mai înaltă, se înfățișează ochilor încântătoare priveliște a luncii Prutului și orizonturile îndepărtate ale dealurilor molcome din Basarabia românească și tot de aici se poate observa șleaul – astăzi șosea asfaltată – ce reprezenta drumul străvechi al caravelor comerciale, al oștirii plăieșilor și al administrației, ce lega Țara de Jos și Țara de Sus, trecând prin târgul Iașilor, vechea capitală a Moldovei, așezată la mijlocul arealului românesc de la Carpați și până la Nistru, de la Dunăre și Mare până la Ceremuș, hotarul nordic al Moldovei și al Galіției din Regatul Poloniei istorice.

Punct topografic și de observații strategice militare dominant, la o altitudine de peste 400 de metri, înconjurat de păduri și vii, Dealul Repedea a fost punct de observație – domnii din capitala Moldovei l-au folosit în Evul Mediu, continuând rolul pe care l-a avut în vremea geto-dacilor, pentru a cerceta zărilor spre miazăzi și răsărit, spre a vesti apropierea hoardelor tătarăști și turcești sau a altor cotropitori care se îndreptau către capitală. Acolo sus, pe vechea culme, se aprindeau focuri, iar buciumașii vesteau apropierea dușmanilor. De aici se trage și denumirea acestei străvechi așezări românești, satul *Bucium* din plasa Codru a Județului Iași, cu plugari, apicultori și viticultori destoinici, neași români, care, pe lângă lucrarea pământului, îndeplineau rolul de cercetași și strajă a domnilor și a Țării Românești, a Moldovei, veghind la pericolele ce puteau să vină tocmai din Crimeea, de la pragurile Niprului, primind știri de departe, tocmai de la cetățile de pe Nistru și de la românii din Transnistria, de la Tiraspol, Dubăsari sau Balta.

Caravanele comerciale și drumeții ce veneau din Orient sau dinspre alte orizonturi, se opreau și poposeau la hanul cu rezonanțe istorice „Trei Sarmale”, așezat la bariera Iașilor, pe drumul comercial pe unde s-au perindat mulți vizitatori străini, atrași de aceste mirifice locuri.

Domnii Moldovei și înalții demnitari care făceau dese plimbări sau partide de vânătoare prin poienile și dealurile împădurite, au inițiat construirea unor mănăstiri și biserici de enorie și pentru refugiu în vreme de restriște.

Fiii Calmășului

Ultima jumătate a secolului al XVII-lea a fost tulburată de îndelungate războaie între Imperiul Rus și Imperiul Otoman (cum au fost cele din anii 1768-1774 și 1787-1791), desfășurate pe teritoriile românești; în cursul acestor războaie, Muntenia, Moldova, și Iașul în special, au avut mult de suferit. În acei ani de cotropiri, de înfruntări militare și de preocupări pentru a apăra ființa neamului românesc, credința, cultura, datinile și obiceiurile, s-a aflat în fruntea Bisericii din Moldova Mitropolitul Gavriil Callimachi (1760-1786). În timpul celor douăzeci și șase de ani de arhipăstorire, Mitropolitul Gavriil Callimachi a fost prezent în viața culturală și bisericească a Moldovei, stimulând construcția de biserici, mănăstiri și școli, afirmându-se ca un bun organizator și gospodar al instituțiilor eparhiale. Tot el l-a primit în Moldova și a binecuvântat activitatea Sfântului Paisie de la Neamț și a ucenicilor săi, încurajând mișcarea filocalică și isihastă.

Cu privire la istoria genealogiei casei Callimachi, istoricul A.D. Xenopol, profesor al Universității din Iași și membru al Academiei Române, menționează că familia Callimachi, după nume s-ar părea a fi de obârșie greacă, dar este o adevărată odraslă a poporului român. După spusele cronicarului Ioan Canta, această familie se trage din Teodor Calmășul, care a fost din mazilii de jos, iar patria lui a fost ținutul Orheiului. Se știe că mazilii erau la început boierii cei ieșiți din slujbe, dar care ar fi putut reintra în slujbele domniei. De la un timp, unii mazili uitați de domn rămâneau la țară, unde, sporindu-li-se familia, prin înmulțirea urmașilor și împărțirea averilor la moștenitori, se coborau încetul cu încetul în rândurile țăranilor, de care totuși se deosebeau prin oarecare privilegii, precum acela de a nu fi supuși dării personale, ci de a plăti o sumă fixă.

Între mazili se deosebeau două categorii: una superioară, așa-numitele neamuri, și mazilii propriu-ziși, de jos, din care istoricul A.D. Xenopol arată că s-ar trage și familia Callimachi.

Un contemporan al familiei Callimachi, germanul Wolf, medicul personal al Mitropolitului Gavriil Callimachi, spune că boierii l-ar fi încredințat că acești Callimachi nu sunt de origine greci, ci curat moldoveni: „*Și-mi dădură ca dovadă că Mitropolitul lor Gavrilă, care era un frate al voievodului Ioan Callimachi, n-ar fi putut dobândi, ca grec, episcopatul Moldovei*”. Dovada adusă de Wolf pentru românismul Callimachilor este edificatoare. El spune că strămoșii acestei familii aveau proprietăți bogate în Hotinul Moldovei și că bunicul domnului ce cărmuiește acuma era un țăran moldovean; nepotul, prin talentul său de a învăța limbile, s-a ridicat la rangul de dragoman al Porții și apoi la „*rangul căutat de gospodar*”. Însuși domnul cunoștea această origine și se mândrea cu ea.

„Părintele Tesalonicul”

Boierul Teodor Calmășul, după moartea primei soții, Nastasia, se stabilește în anul 1690 la Câmpulung și se căsătorește cu Ruxandra Ghica¹; el își va crește

¹ A.D. Xenopol, *Istoria și genealogia casei Callimachi*, București, Tipografia Curții regale, F. GOBL, I, II, 1897, p. 27.

cei cinci copii cu gânduri mari: chipeși și inteligenți, înzestrați cu o deosebită înclinație spre studiul limbilor străine, atât Ioan (în ebraică numele lui înseamnă „plin de har”), cât și Gheorghe vor întrece însă orice vis al tatălui lor, ajungând amândoi pe cele mai înalte scaune ale țării: Ioan, din „*mare tertiman*” sau „*mare dragoman*” la Sublima Poartă, după aproape 39 de ani petrecuți la Istanbul, va urca pe tronul Moldovei, iar Gheorghe, călugărit la Putna și primind numele de Gavriil, ajunge (ajutat, desigur, de fratele său) pe scaunul de Mitropolit de Tesalonic și mai apoi, tot la intervenția fratelui său, va deveni Mitropolitul Moldovei.

Ascensiunea lui Ioan s-a datorat, după cum afirmă A.D. Xenopol², inspirației tatălui său de a-l trimite din copilărie, la Lemberg (Liov) să învețe latinește și leșește.

Gheorghe alesese din tinerețe calea mănăstirii. De la Putna va fi chemat, însă, destul de repede de fratele mai mic, la Constantinopol, unde va ajunge arhidiacon la Patriarhia Ecumenică, iar în aprilie 1745, Mitropolit de Tesalonic³.

În vremea aceasta, pe scaunul de Mitropolit al Moldovei era așezat un grec (Nichifor 1740-1750).

Nu știm cum era primit Gavril de către grecii din Tesalonic, dar se cunoaște reacția Divanului Moldovei care hotărâ ca, pe viitor, să nu se mai permită nici unui străin să ajungă mitropolit la Iași⁴.

La venirea lui Ioan Callimachi la Iași, în 1758, primirea și molifta de domnie a fost citită în biserica „Sfântul Nicolae Domnesc”⁵, de către Mitropolitul Iacob Putneanul (1750-1760).

Cu toate acestea, domnul va începe, în scurt timp după instalare, o puternică presiune pentru a-l determina pe Iacob Putneanul să demisioneze.

Acesta răsculase în 1759 mulțimile adunate în oraș de *Miezul păreților*⁶, pornind în fruntea tuturor spre Curtea domnească și determinase pe domn să alunge din Iași pe lacomul grec I. Stavarachi⁷.

Fuga lui Stavarachi la Galați și de aici la Constantinopol nu rezolva însă nimic, căci domnul datora grecului punerea în domnie și, în dorința de a obține cât mai mulți bani, încearcă să-l convingă pe Mitropolit să accepte „*văcăritul*”.

Această urâcioasă dare fusese desființată în 1757, când Patriarhia Ecumenică scria „*cu afurisanie, ca să nu mai poată de acum înainte nimenea din domni scoate această slujbă a văcăritului*”⁸.

Văzând Domnul că stăruie zadarnic pe lângă Mitropolitul Iacob Putneanul, „*însărcină cu negocierile paretisirei pe boerul Vasile Ganea care, apucându-i pe*

² *Ibidem*, p. 21.

³ Pr. Prof. Dr. Al. I. Ciurea, *Șirul mitropoliților Bisericii Ortodoxe din Moldova. Elemente esențiale biografice și bibliografice*, în *Credință și cultură în Moldova*, vol. II, Ed. Trinitas, Iași, 1995, p. 75.

⁴ *Ibidem*.

⁵ A.D. Xenopol, *op. cit.*, p. 40.

⁶ *Mezo Păresimi* din greacă – jumătatea Postului Mare.

⁷ A.D. Xenopol, *op. cit.*, pp. 42-43.

⁸ E. Kogălniceanu, *Letopisețe III*, p. 238, în A.D. Xenopol, *op. cit.*, p. 45.

Mitropolitul Iacob de zi și de noapte, nelăsându-l în pace, îndemnându-l ca să facă paretis, care nu-i da răsufare...⁹.

Stăruința Domnului era întemeiată. Deși acesta obținuse de la Patriarhia Ecu-
menică ridicarea anatemei, Mitropolitul se opunea. Or, poziția lui îl punea pe
domn în imposibilitatea de a reinstitui văcăritul. Frumoasă lecție de istorie! Din
păcate ea se va încheia prin retragerea Mitropolitului cărturar Iacob Putneanul la
Mănăstirea Putna.

În doar zece ani reușise să desfășoare o vastă activitate socială, politică și
culturală. Lui i se datorează apariția în 1755 a *Bucvarului*, în Prefața căruia se
adresa părinților, stăruind să-și dea copiii la învățătură, care este „*începerea în-
telepciunii*”, spre a nu-i lipsi de „*hrana cea sufletească*” și de „*povățuirea cea bună*”¹⁰.

Paretisisul lui Iacob Putneanul înlesni alegerea lui Gavriil, numit la Iași *Părin-
tele Tesalonicul*. Actul de alegere din 1760 era semnat de Ioanichie, Episcopul
Romanului, Dositei al Rădăuților și Inochentie al Hușilor.

Gavriil Callimachi știa pricina retragerii lui Iacob I la Putna, după cum știa
foarte bine și ce „*dor*” îl determina pe domn să-și aducă fratele în țară. Și totuși el
vine Mitropolit la Iași, unde nu era, ca la Tesalonic, unul din Mitropolii Greciei,
ci era „*Despotul*” țării, împreună cu domnul; el era primul sfetnic al domnului. În
lipsa domnului, plinea locul acestuia; era solul principal al domnului¹¹.

Ca și predecesorul său, Mitropolitul Gavriil nu va ceda la presiunile făcute de
domn pentru reînființarea văcăritului. El va găsi însă rezolvarea, propunând alt
bir numit „*ajutorința*”.

Activitatea culturală a Mitropolitului Gavril Callimachi va fi orientată, ca și a
lui Iacob Putneanul, în două direcții: tipărirea de cărți pentru biserici (1762 –
Evanghelia, 1765 – *Îndreptarea păcătosului cu duhul blândețelor*) și purtarea de
grijă pentru luminarea norodului, prin ridicarea de școli și prin tipărirea, în 1770,
a *Gramaticii românești*.

În 1767, când va veni la Bucium, pentru a sfinți biserica ridicată de fratele
său, mitropolitul va dărui bisericii o Evanghelie. Tot mitropolitul este semnatul
pisaniei.

Nu întâmplător amintim că acesta a fost și ctitorul bisericii „Sf. Gheorghe”,
Mitropolia veche, pe care a ridicat-o între anii 1761-1769. Am spus că același
ierarh al Moldovei a zidit cele două biserici pentru a putea întări faptul că, în plină
epocă dominată de numirea domnitorilor moldoveni și munteni de către Cancelaria
Imperiului Otoman, *oamenii pământului*, Ioan-Teodor și Gavriil Callimachi, domn
și mitropolit, și-au îndeplinit cu vrednicie îndatorirea sfântă față de Dumnezeu și de
poporul din care au purces. De atunci și până astăzi, biserica Bucium, având, din
1887, hramul actual, „Pogorârea Duhului Sfânt”, a rămas ca loc de rugăciune și de
înălțare culturală a locuitorilor de la poalele Dealului Repedea.

⁹ A.D. Xenopol, *op. cit.*, pp. 45-46.

¹⁰ N. Grigoras, *Mitropolitul Iacob I Putneanul*, în MMS, an XXXIV (1958), nr. 9-10,
pp. 791-810.

¹¹ Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Sinoade în Mitropolia Moldovei*, în *Credință și cultură
în Moldova*, vol. II, Ed. Trinitas, Iași, 1995, p. 196.

Pe o Evanghelie tipărită la Iași, în anul 7217 (1762), și donată în acel an bisericii din Bucium scrie: „*această sfântă și Dumnezeiască Evanghelie o am dat-o noi, întru a noastră pomenire, sfintei biserici din satul Bucium, unde se cinstește și se prăznuiește sfânta ctitorie, cu numele Sfântul Nicolae – făcătorul de minuni; care biserică, acum de iznoavă, s-au ridicat în zilele Măriei Sale, Domnului nostru, Ioan Grigore Voievod, 1762, iunie 22*”.

„*Și să nu fie nimeni volnic a înstrăina această Evanghelie de la Sfânta Biserică*

Gavriil Mitropolitul Moldovei”.

Era vremea când Maria Tereza intensifica prigoana contra creștinilor ortodocși din Ardeal și răpea, mai apoi, și nordul Moldovei; vremea când generalul Buccow se mira și reproșa oricui trecerea masivă a românilor „*fără pas în Principate*”¹², lucru ce făcuse pe românii de dincoace de Carpați să spună: „*tot Ardealul a venit la noi*”. Faptul se datora de bună seamă oricui, numai lui Buccow, care dărușese cu tunurile mănăstirile Transilvaniei, nu!

Era vremea când Voltaire se ridica împotriva clericalismului și „*lumina*” Europa!

Dar era și vremea când, conștienți că stau pe jilțul lui Varlaam și Dosoftei, trei sfinți mitropoliți luminau – cu tipăriturile, cu grija pentru înființarea de școli, dar și cu atitudinea și viața lor plină de lumină – neamul nostru.

Pentru Iacob I Putneanul, „*bătrânul Iacov, ce dusesese o viață de sfânt*”¹³, era mai potrivit să-ți dai demisia decât să-ți calci cuvântul!

Pentru Gavril Callimachi era mult mai important să fii mitropolit și să nu-ți pui iscălitura pe un act inuman, decât să ascuți de fratele tău care, printre altele, mai e și domnul țării! Și pentru aceasta și pentru toată viața sa, la moartea lui, stolnicul Gheorghe Criticos scria: „*1786, Februar 15, a trecut întru Domnul arhiepiscopul cel canonic și prea-adevărat, Gavriil, cel vrednic de pomenire, tatăl cel blând și prea-iubitor al tuturor, cârja celor săraci, mângâierea celor întru necazuri, lăsându-ne fără mângâiere pe noi, orfani și întru năcazuri. Acesta a fost Gavriil Callimachi, care a fost strămutat din Salonic în Moldova, țara lui*”¹⁴.

Pentru Leon Gheucă, curajul întru apărarea țării biruia frica de cei zece mii de ieniceri. Și el se va ridica în fruntea norodului, „*punând să se tragă clopotele Mitropoliei, ca să cheme poporul la luptă*”¹⁵.

Biserica „Sfântul Nicolae Domnesc” din Bucium

Pe un ispisoc, scris, ca atâtea altele, „*în orașul Domnii Meli, în târgul Iașilor, de Carp, diiac za Divan*”¹⁶, în 1763, se vorbește de „*bisărica cia nooi ot Bucium*”¹⁷.

¹² N. Iorga, *Documente privitoare...*, vol. II, p. 435.

¹³ N. Iorga, *op. cit.*, vol. I, p. CIV.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 407-408.

¹⁵ Pr. Prof. Dr. Al. I. Ciurea, *op. cit.*, p. 76.

¹⁶ N. Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi*, Editura Minerva, București, 1902, vol. I, p. 449.

¹⁷ N. Iorga, *op. cit.*, vol. II, p. 133.

Pe Evanghelia tipărită la Iași de Mitropolitul Callimah în 1762 și dăruită bisericii „Sf. Nicolae” se spune că biserica e „zidită în zilele lui Io Grigore Ioan vv., în anul 1762, iunie 22 de către Mitropolitul Gavril al Moldovei”.

S-ar părea că Grigore, fiul lui Ioan Callimachi ar fi ctitor și totuși cuvintele scrise de Mitropolit pe Evanghelie nu-l numesc pe Grigore ctitor.

Pisania alcătuită tot de bătrânul mitropolit ne lămurește cine e întâiul ctitor al Bisericii:

„Ilustre Principe Ioane prea divine, ca o floare cu totul de aur, a lui Teodor, din temelie cu strălucire ai ridicat acest templu. Ci, eu rugă voi face către Domnul, ca ramurile din Tine, ilustru să strălucească pe tronurile moldo-vlahilor prin providența lui Hristos”.

1762, octombrie, 1

Ioan Th. Callimachi va fi zidit „de iznoavă” Biserica Sfântului Nicolae, pe locul unde fusese înainte o biserică mai veche. Dovadă stau și multe odoare datate în secolul al XVI-lea. Tot „de iznoavă”, Ioan Callimachi zidea biserică și în Câmpulung, în locul celei de lemn pe care o ridicase tatăl său, Teodor Calmășul.

Dar nici domnul (la Bucium și la Câmpulung), nici fratele acestuia, Mitropolitul Gavriil, nu cutezau să ridice turla pe biserici, ca Ștefan cel Mare și Sfânt sau Vasile Lupu.

În secolul al XVII-lea, familia domnitoare Callimachi a preluat și continuat îngrijirea satului domnesc Bucium, asigurând o bună desfășurare a vieții bisericești. Această familie a dat țării patru domni și un mitropolit.

Teodor, întemeietorul familiei, cu numele inițial Calmășul, din părțile Orheiului basarabean, având ca soție pe Nastasia din Câmpulung, a ajuns pârcaș de Hotin și vornic.

Ioan, fiul lui Teodor, a studiat la Liov (Lemberg), în Polonia și a ajuns apoi la Constantinopol mare dragoman (1741-1758); știa latina, turca, polona, italiana, greaca, rusa și franceza. A susținut la Poartă interesele Țărilor Române, având relații cu toți ambasadorii străini atașați pe lângă sultan. Între 1758 și 1761, a fost domnitor al Moldovei. Atât el, cât și fratele său, Gheorghe (viitorul Mitropolit Gavril, supranumit și *Tesalonicul*) au avut ca profesor pe învățatul sârb Dositeiu Obradovici, fabulistul.

Ioan Callimachi a fost schimbat de către Imperiul Otoman – puterea suzerană – prin fiul său, Grigore (1761-1764 și 1767-1769).

Personalități de seamă ale culturii române prezente în Bucium

Amintim că, între anii 1879-1887, poetul național Mihai Eminescu, împreună cu scriitorul Ion Creangă și Veronica Micle au făcut dese excursii și vizite pe Dealul Repede, în satul și pădurile de la Bucium; de asemenea, au asistat la slujba religioasă de la Bucium, urmând exemplul anilor din copilăria lui Eminescu, când vizita mănăstirile Agafton și Vorona din pădurile Botoșanilor. Popasuri și momente plăcute erau petrecute la „Plopul fără soț” și la „Hanul Trei Sarmale” din apropiere.

Prin anii 1900-1901, marele compozitor român Gavriil Musicescu, dirijorul corului Catedralei mitropolitane din Iași, venea destul de des la biserica din Bucium. Această mare personalitate a muzicologiei românești a acestor vremuri a pus și bazele unui cor bisericesc bărbătesc, care a activat cu forțe mereu înprospătate până la evenimentele desfășurate în zona Buciumului în timpul Primului Război Mondial, când la Iași s-a refugiat conducerea țării, în frunte cu Regele Ferdinand și Guvernul condus de I.I.C. Brătianu. Atunci satul Bucium a adăpostit lazaretul pentru răniții veniți de pe front și bolnavii de tifos exantematic. Tot Gavriil Musicescu a acordat clopotele bisericii din Bucium, care realizează prin sunetul lor un arpegiu complet.

Aceste plaiuri mioritice încărcate de istorie au cunoscut pașii marilor personalități ale spiritualității românești în toate perioadele istoriei până în contemporaneitate.

Fericirii și pururea pomenirii ctitori

Deși satul Bucium este atestat documentar din anul 1457, există dovezi arheologice că și până atunci au existat o bisericuță și un cimitir în aceeași zonă a satului Bucium, a căror vechime se pierde în negura vremurilor. Un popor fără morminte este un popor fără istorie, iar o țară fără istorie își pierde identitatea națională și culturală.

În cimitir se află mormintele unor personalități istorice. Lângă altarul bisericii este îngropat *Banul Carp Gălescu*, probabil străbunicul omului de cultură și unul din întemeietorii Societății *Junimea* din Iași, P.P. Carp, iar în latura de nord a cimitirului se găsește un monument ridicat în cinstea eroilor români căzuți pentru întregirea și apărarea patriei în cele două războaie mondiale din anii 1916-1918 și 1941-1945.

Acest edificiu istoric bisericesc are în dotarea sa obiecte de o valoare inestimabilă artistică și documentară pentru cultura românească, între care un potir de argint cu inscripție în limba greacă, datând din anul 1834, precum și manuscrisul în original al lui Udriște Năsturel de Fierăști, care este o traducere din slavonă în limba română a romanului *Varlaam și Ioasaf*, realizat pe la 1648-1649, scris într-o frumoasă și dulce limbă românească a acelei vremi. Scrisul boierului cărturar, fără veleități estetice, are un caracter ordonat și caligrafic realizat.

Pentru frumusețea limbii curat românești și pentru curățenia gândirii acelor vremuri, dăm în continuare un scurt fragment al traducerii:

„Traiul și viața

A pre cuvioșilor părinților noștri, a lui Varlaam și a lui Ioasaf, scrisă de Sfântul precuviosul nostru Ioan Damaschin, pentru folosul sufletesc. Iară acum, din limba slavonească, tălmăcită pe limba românească, de mult păcătosul robul lui Dumnezeu Udriște Năsturel de Fierăști”.

Cuvântul înainte al Sfântului Preacuviosului Părintelui nostru Ioan Damaschin, blagoslovește părinte a cetii:

„Câți să poartă de Duhul lui Dumnezeu, aceștia sunt fiii lui Dumnezeu, au zis Dumnezeescul Apostol. Deci, dară, a ferednici cineva Duhului Sfânt și a să face

fecior lui Dumnezeu, aceasta iaste ce a desăvârșit plinirea tuturor doririlor și răpousul a toată vederea precum iaste scris. Această fericire ce iaste mai presus de fire și marginea tuturor doririlor s-au ferednicit a o nemeri sfinții cei dintâi pentru lucrarea bunătății lor. Unii mucenicește pătîmind și stînd împotriva păcatului până la sânge, alții au pătîmit, nevoindu-să și pre calea cea strîmtă umblînd și de bună voie făcîndu-să mucenici ale căroră bunătăți și ispravă a celor ce s-au sfârșit cu sânge, ca și acelora ce cu totul s-au potrivit vieții îngeresti”.

Cu ocazia resfințirii bisericii, acest manuscris a fost dăruit Bibliotecii ecu-menice mitropolitane „Dumitru Stăniloae”.

În decursul celor aproape 250 de ani de existență, biserica din Bucium a fost păstorită de făclii luminoase, între care menționăm:

Preot Manole, †1864,
Preot Pavel Hanganu, 1864-1890,
Preot Anton Popescu, 1890-1894,
Preot Ioan Dumitriu, 1894-1900,
Preot Iosif Bobulescu, 1894-1900,
Preot Anton Popescu, 1900-1916.

Între anii 1919 și 1927, Arhim. Epifanie Dumitrescu slujea la biserica din Bucium, deși era stareț la Schitul „Sf. Ioan Teologul” din Vlădiceni.

Preot Alexandru Budescu, 1927-1935,
Preot Ioan Perju, 1935-1937,
Preot Agapie Condurache, 1937-1973,
Preot Mihai Costinescu, 1973-1993.

Istoria de peste 240 de ani a bisericii parohiale din satul Bucium, cât și istoria satului cu bunii și evlavioșii săi gospodari din tată în fiu, confirmă ideea-fortă ce se desprinde din opera poetică și din magistrala proză politică a poetului național, Mihai Eminescu: „*Biserica Ortodoxă este mama spirituală a poporului român*”. Ea a cultivat conștiința de sine și demnitatea națională, a determinat ca aici, la „*porțile Orientului*”, să fim o stavilă în calea invaziilor ce veneau din nesfârșita întindere euro-asiatică și se revărsau peste Europa.

Fie ca și pe viitor, românii din acest colț de țară, adunați în jurul Bisericii strămoșești, să fie dârji urmași ai celor ce cu sute de ani în urmă au ținut sus steagul culturii, al civilizației și al demnității creștine pe aceste locuri binecuvântate de Dumnezeu.

Cult și cultură

Încă din secolul al XVIII-lea, printr-un act domnesc, din 2 iunie 1762, aflăm că Domnitorul Ioan Theodor Callimachi a sprijinit moral, dar și cu bani, nu numai construirea unei biserici în satul „Buciumii”, ci și a unei școli, asigurându-se în același timp numirea unui preot cât și a unui cântăreț bisericesc, pentru a îndeplini și rolul de învățător la școala primară a satului.

Deoarece a doua jumătate a secolului al XVIII-lea a fost tulburată de îndelungatele războaie dintre Imperiul Rus și Imperiul Otoman pe teritoriul

românească, școala a fost întreruptă o perioadă de timp; abia în martie 1865 reapare prima școală din satul „Buciumii”, tot sub tutela bisericii.

Anii 1856-1859 sunt plini de însemnate împliniri pentru învățământul modern românesc. În școlile din Moldova și Muntenia, o dată cu venirea la tron a Domnitorului Al. I. Cuza, începe epoca memorabilă a revigorării învățământului.

Guvernul Cuza, din lipsă de preparatori, a organizat școli normale, înființând *Școala normală* de la Mănăstirea „Trei Ierarhi” din Iași, unde au funcționat profesori renumiți la acea vreme: B.P. Hasdeu, Gr. Cobălcescu, V.A. Ureche și alții.

Legea din 1864 prevedea înființarea unei singure școli pe comună, iar o comună la acea vreme avea aproximativ șapte sate. Populația era aproape analfabetă, iar cei ce știau să scrie și să citească puteau fi numărați pe degete. După doi ani, în județul Iași existau 31 de școli, din care făcea parte și școala de băieți „Buciumii”, înființată în martie 1865, trecând astfel de sub tutela Bisericii, în administrarea Ministerului de Culte din Moldova.

În anul 1893, școala devine mixtă. Școala de fete „Buciumii” din incinta curții Spitalului Socola și cea de băieți se unifică, desfășurându-și activitatea în localul propriu al școlii de băieți „Buciumii”, în două săli de clasă, sub îndrumarea învățătorului Vasile Lohan.

Comuna „Buciumii”, comună rurală la acea vreme, și-a luat numele de la satul „Buciumii”, fiind așezată între dealurile Păun, Repedeș și Pietrăria și pe văile formate de aceste dealuri. Școala era ocrotită de două mănăstiri, un schit, un metoc și patru biserici, deservite de 12 preoți, doi diaconi, opt cântăreți bisericesti și opt eclesiarhi, având două școli de băieți și una de fete, cu un efectiv de 135 de elevi.

După al Doilea Război Mondial, o dată cu prăpădul comunist, școala a fost și încă este lovită puternic în împlinirea misiunii sale de formare a tinerelor generații. O dată cu evenimentele din decembrie 1989 religia și-a reintrat în drepturile ei, fiind din nou ocrotită de lege. După 45 de ani, perioada în care s-a căutat scoaterea lui Dumnezeu din sufletul creștinilor și înlocuirea Lui cu ateismul, trăim nădejdea reînnoirii învățământului și a scoaterii școlii din criza în care se află.

Școala „Veronica Micle”, o școală generală cu opt clase aparținând județului și municipiului Iași, își caută o nouă raportare la bisericile din cartierul Bucium, fosta comună redevenind astfel una dintre cele mai frumoase făclii de spirit și de cuget.

Lecția de istorie

Gestul plin de înțelepciune și de demnitate al Mitropolitului Moldovei Iacob I Putneanul, de la jumătatea secolului al XVIII-lea, care a preferat să se retragă din păstorie în tihna Mănăstirii Putna spre a nu fi părtaș – alături de noul înscăunatul domn Ioan Teodor Callimachi – la împovărarea de neîndurat a mult umilitului norod, neconsimțind la introducerea acestei silnice dări a „văcăritului”, ca de altfel și refuzul succesorului său în jilțul arhieresc, al Mitropolitului Gavril Callimachi, fratele domnitorului, de a împlini vrerea voievodului, constituie o

veritabilă lecție de istorie, o pildă demnă de urmat pentru „urmașii urmașilor noștri”, iar exemplele pot continua.

Domnitorii Moldovei au avut întotdeauna în persoana Întâistătătorilor Bisericii Ortodoxe sfetnici de nădejde, care s-au aplecat cu înțelegere și îngăduință la nevoile și suferințele supușilor; erau „cârja celor săraci”, cum îl numeau contemporanii pe Gavril Callimachi.

Aducerea de la Tesalonic și instalarea în scaunul Mitropoliei Moldovei a fratelui său au dezamăgit așteptările Domnitorului, descoperind în persoana noului mitropolit un împătimit apărător al adevărului și dreptății, un slujitor al celor mulți și obidiți.

Pentru Mitropolitul Gavril Callimachi, glasul rațiunii și al înțelepciunii, sentimentul datoriei față de neam și de țară erau cu mult mai puternice decât legătura de sânge.

Printr-o inspirație divină, *Părintele Tesalonicul*, adică Gavriil Callimachi, află o rezolvare benefică și pentru domn și pentru țară propunând „ajutorința” – o dare suportabilă și acceptată de ambele părți, sfătuindu-l și îndemnându-l, în același timp, pe fratele său, domnul Moldovei, Ioan Teodor Callimachi să ridice, spre veșnică pomenire și pentru iertarea păcatelor sale, biserica „Sfântul Nicolae” între viile domnești de la Bucium.

Meritele Mitropolitului Gavriil Callimachi sunt însă numeroase și însemnate. Tipărirea de cărți bisericești și manuale școlare, preocuparea pentru instruirea și educarea norodului, ridicarea de școli și multe alte fapte de cultură îl socotesc pe vlădica de atunci al Moldovei a fi un demn urmaș al înaintașilor săi, dar și un bun exemplu pentru succesori.

Consemnăm cu acest prilej legătura trainică, duhovnicească a mitropolitului cu eruditul episcop de atunci al Hotinului, Amfilohie, din ținutul obârșiei neamului Callimachi, traducător și editor de carte bisericească și de învățătură, sfârșit în uitare la Schitul Zagavia de lângă Hârlău.

Mărturisim, fără tăgadă, că întreaga viață a Mitropolitului Gavriil Callimachi este o „*lecție de istorie*”, o pildă pentru cei care au fost, pentru cei care sunt, dar mai ales pentru cei care va să fie, în veacul vecilor.

Pentru că lecția de istorie, în înțelesul strict al cuvântului, nu este o înșiruire searbădă de ani, de date și de fapte vitejești petrecute cândva, ci învățămintele ce trebuie desprinse din istorisirea lor.

Pe bună dreptate, poporul român socotește că „în tinda străvechilor biserici a deprins cetitul buchiilor și înțelepciunea cărților”, învățând primele lecții de istorie în acest spațiu sacru și binecuvântat.

The Church of Bucium – monography –

The author of the study „The Church of Bucium – monography”, Father Dumitru Carp analyses the great history of the Church of Bucium. The placement of the Church, at the intersection of the main commercial road of Moldavia gives to the Church an important position. The word „bucium” means the instrument used by the Moldavians to announce the danger of invasion especially the Ottoman Empire.

The two sons of the great vornic Callimachi, Ioan and Gavriil will become the most important persons in Moldavia: ruler (prince) and Metropolitan. The two will built the Church of Bucium in 1762 as an offering to God for His blessings.

The history of the church is analysed through the documentary sources. The chapter „Cult and culture” enumerates the most important events during the life of the Church and her great cultural treasures.

The study concludes with a list of the most important founders and contributors and with the priests that served God in this Church.

